

Doğukan Altıparmak yazdı:

UTANMAK

Utanmak

Doğukan Altıparmak

Zannımca, insan denen varlığı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biri utanmaktır.

Çünkü bir köpeğin yaptığı iğrenç hareketten -ki bu hareketin iğrenç olduğu yalnız insanca bir görüştür- dolayı yargılanması, ondan hav havca bir özür ya da utanma emaresi beklenmesi tabiata aykırıdır.

Fakat aynı şey, biz insanlar için geçerli değildir. İnsan tarafından bir cürüm işlendiğinde, halt yendiğinde ya da büyük bir pot kırıldığında ilk önce dikkat edilen şey pişmanlık ve utanç duygusunun varlığıdır.

Üzücüdür ki günümüzde bu haslet, unutulmuşlardadır.

Aslında bu duygular insana verilmiş bir lütuf olarak da görülebilir. Çünkü bilinçli ya da bilinçsiz yapılan yanlışın, hatanın mazur görülebilmesi ancak kişide samimi olarak beliren utanma duygusuyla mümkündür.

Hırsızlığı ele alalım mesela.

Tabii ki bir şeyin gasp edilmesi oldukça kötü bir durumdur. Fakat bundan daha kötü bir vaziyet de mevcuttur. O da hırsızlığı yapan kişinin utanmazlığıdır. Pişkinliktir, ar damarı çatlamışlığıdır.

Yani kötünün de kötüsü vardır. Hele bu memlekette kötülüğün sınırı hiç yoktur, sıradan ve sırasızdır.

Türk Dil Kurumu şu tanımları yapar ele aldığımız kavram için: *“Onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak; arlanmak, mahcup olmak”*

Meseleye dinin penceresinden bakacak olursak karşımıza şu anekdot çıkar: *“Sevgili Peygamberimiz (s.a.s) bir defasında ashabına şöyle nasihat etmiştir: “İnsanlık, ilk günden beri bütün peygamberlerin üzerinde ittifak ettikleri bir söz bilir: Şayet utanmıyorsan, dilediğini yap!” (Buhârî, Edeb, 78)*

İslam ahlakının özü hayâdır, yani utanma duygusudur.

Çocuklar çiçek olun, büyükler de çocuk!

Utanma hâlinin özdeşleştiği dönem hangisidir?

Kuşkusuz, çocukluk.

Büyüdükçe sözde adam oluruz fakat aslında ademe (yokluğa) gitmekteyizdir.

Çocuk yaşlarımızla beraber pek çok safiyane hislerimizi de geride bırakırız.

Yapmamız ve milletçe peşinde koşmamız gereken şey çocukluklarımızdır.

Yaşça ve kanunen çocuk kategorisinden çıkabiliriz fakat içimizdeki çocuğun her zaman yaşaması için gerekenleri muhakkak surette yapmalıyız.

Aksi takdirde belki yine insan kalırız fakat insanlığımızı kaybetme ihtimalimiz yüksektir.

Uyanmak için utanmak gerek

Goethe kanaatlerimize ortaktır: *“İnsanların ne kadar kötü olduğunu görmek beni hiç şaşırtmıyor, fakat bu yüzden hiç utanmadıklarını görünce hayretler içinde kalıyorum.”*

Kötülüğe evet, utanmazlığa hayır!

İki ter kutsaldır. Biri herkesin bildiği gibi emekten doğan ter.

Diğeri de şudur: Utanan kimsenin alnından dökülen terler. Ki fazilet eseridirler.

Aşk bile utanmanın olduğu yerde bulunur.

Utanmamak kadar utanç verici bir şey yoktur.

Yazar ve çalar (müzisyen) Talha Bora Öge şöyle der: *“Çocukken utandığımda yüzüm kızarıncaya üzülürdüm. Şimdi kızarmayan yüzleri gördüğümde, bu büyük nimet için şükrediyorum.”*

Hacı Bektaş'a göre akıllı insanın üç askeri vardır: Sabır, utanmak ve kanaat.

Bu yorumu toplumumuza genellersek cepheye süreceğimiz bir ordunun mevcut bulunmadığı görülecektir.

Hiz. Ömer nettir: *“Utancı giden kimsenin kalbi ölür.”*

Plautus bir adım daha ileri gider: *“Utanması olmayanın kendisi de yoktur.”*

Mehmet Âkif Ersoy'un duasıdır: *“Göster, Allah'ım, bu millet kurtulur, tek mu'cize: Bir 'utanmak hissi' ver gâib hazînenden bize!”*

İnsanlığı kurtaracak, geleceği inşâ edecek bir duygu varsa tereddütsüz bir şekilde, utanmaktır.

Hepinize bolca utangaçlığa, mahcubiyetlere şahit olduğunuz günler dilerim.